

av Eva Olofsson m.fl. (V)

med anledning av prop. 2013/14:67 Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om begränsning av uppdragen till Myndigheten för delaktighet, Konkurrensverket, Socialstyrelsen m.fl. myndigheter.

2 Propositionens förslag

I propositionen föreslås att hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och patientsäkerhetslagen (2010:659) ändras så att det tydligare framgår att sjukvårdshuvudmannen ska erbjuda den enskilde att välja hjälpmedel när det finns olika hjälpmedel tillgängliga inom landstinget eller kommunen med hänsyn till den enskildes behov och till att kostnaderna för hjälpmedlet framstår som befogat. Vårdgivaren och den som har ansvaret för hälso- och sjukvården av en patient ska se till att patienten ges individuellt anpassad information om de hjälpmedel som finns. Hälso- och sjukvårdspersonalen ska medverka till att en patient ges möjlighet att välja det alternativ som han eller hon föredrar. Regeringen avser dessutom att lämna ett antal uppdrag till Myndigheten för delaktighet, Konkurrensverket, Socialstyrelsen m.fl. myndigheter för att underlätta och följa upp genomförandet av den nya lagstiftningen. Regeringen uttalar också sin mening att det inte bör införas någon lag om valfrihetssystem inom hjälpmedelsområdet, men menar samtidigt att fritt val med eget ägande av hjälpmedel bör fortsätta att utvecklas.

3 Möjlighet att välja hjälpmedel

Vänsterpartiet ser med stor tillfredsställelse att regeringen nu har tvingats kapitulera från sin dogmatiska privatiseringspolitik. Den uttalade avsikten från regeringen har varit att införa ett ”fritt val” system med checkar i linje med LOV även inom hjälpmedelsområdet. Privata vinstdrivande företag hade då kunnat ta över delar av hjälpmedelsverksamheten och driva den med vinst. De i behov av hjälpmedel hade då blivit utlämnade till de kommersiella krafterna. Som en följd av den kraftiga kritiken från en majoritet av remissinstanserna och funktionshinderrörelsen har regeringen tvingats backa. Det är en viktig seger. Hörselskadades Riksförbund (HRF) har t.ex. påvisat stora brister i de checksystem som i dag finns inom Landstinget i Stockholms län och i Region Skåne där enskilda hamnar i kläm, ibland med dryga kostnader för att få hörapparater. Att regeringen nu avstår från att lagstifta om sådana checksystem innebär att det berättigade i kritiken erkänns.

Vi ser däremot positivt på införandet av en hjälpmedelsverksamhet som bygger på den enskildes behov och önsknings och inte på vad företagen vill sälja. De föreslagna ändringarna av hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen innebär att inflytandet för den som behöver ett hjälpmedel kan öka.

4 Hjälpmedel är det offentligas ansvar

Trots den kraftiga kritiken som finns mot den befintliga verksamheten med s.k. fritt val med eget ägande anser regeringen att det är ett spår som är värt att satsa på. Såväl erfarenheter från brukare som de utvärderingar som har gjorts visar på så stora problem att detta system inte bör stimuleras eller uppmuntras ytterligare.

Det s.k. fria valet av hjälpmedel med eget ägande innebär att brukaren får en rekvisition eller en ”hjälpmedelscheck” och därefter köper sitt hjälpmedel direkt av leverantören. Om den beviljade summan inte räcker till det önskade hjälpmedlet får brukaren själv skjuta till mellanskillnaden.

Detta system innebär att brukaren blir ägare till hjälpmedlet och själv får ta det fulla ansvaret för det. Det är dessutom konsumentköplagen som reglerar relationen med företaget som säljer hjälpmedlet. Som vanlig konsument har man rätt att reklamera varan om det är fel på den, men efter sex månader är det köparen som måste bevisa att det är ett ursprungligt fel. Svårigheter kan dock uppstå att få ett annat tillfälligt hjälpmedel i väntan på reparation eller leverans av nytt hjälpmedel. Säljaren är

visserligen skyldig att lämna fullgoda anvisningar om säkerhet, installation och användning, men någon särskild utbildning för att få kunskap att utnyttja sitt hjälpmedel till dess fulla potential kan köparen knappast räkna med.

Hjälp med modifikationer, service och reparationer kommer att kosta extra, allt under förutsättning att företaget finns kvar på marknaden och har möjligheter att hjälpa till med det. Annars måste brukaren hitta ett annat företag som förhoppningsvis har tillräckliga kunskaper om hjälpmedlet för att kunna reparera det.

Priset vid eget val blir inte sällan högre eftersom styckepriiset kan pressas vid upphandling. Det innebär att brukaren kan få betala ur egen ficka eftersom rekvisitionen inte utgår från priset på konsumentmarknaden. Särskilt har detta uppmärksammats när det gäller hjälpmedel för hörselskadade, detta i ett läge där höga kostnader redan sedan tidigare ofta är ett problem för den enskilde brukaren, ibland i så hög grad att man avstått från hjälpmedel för att man inte har råd. Skillnader i inkomst, försäkringsskydd m.m. får med andra ord stor inverkan på enskilda individers valmöjligheter vid "fritt val". På ett strukturellt plan kan man, precis som på andra områden, se att inslag av marknadslösningar i välfärden leder till ökade klassklyftor.

Det kommer också att uppstå en okontrollerad andrahandsmarknad för begagnade hjälpmedel där funktionen inte alltid kan garanteras. Det är enklare att ställa krav på hjälpmedel som är till låns. När de återlämnas är hjälpmedelscentralerna skyldiga att säkerhets- och funktionstesta samt serva hjälpmedlen innan de lämnas vidare. Och om de är trasiga och inte kan repareras så kasseras de.

Försöket att införa fritt val med eget ägande på hjälpmedelsområdet är precis som regeringens andra valfrihetsreformer ett ideologiskt val. Man förlitar sig på att marknaden ska lösa alla problem, i stället för att titta på hur de offentliga systemen kan förbättras och utvecklas mot mer valfrihet. Ansvaret förskjuts från det offentliga till individen.

Det skulle t.ex. vara önskvärt med en harmonisering av de olika stöd som finns: hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen, arbetshjälpmedel, bostadsanpassning samt bilstöd, för att öka användbarheten. Av det ovanstående framgår att Vänsterpartiet anser det olämpligt att uppmuntra eller understödja en fortsatt användning av fritt val med eget ägande inom hjälpmedelsområdet. Däremot behöver landsting och kommuner hjälp att genomföra och utveckla valfrihet och inflytande för den enskilde t.ex. genom bättre information, bättre upphandling och kompetensutveckling för förskrivare m.fl. De uppdrag som aviseras till Myndigheten för delaktighet, Konkurrensverket,

Socialstyrelsen m.fl. myndigheter bör därför begränsas så att de specifikt handlar om stöd och stimulans till den valfrihet inom hjälpmedelsområdet som omfattas av de föreslagna ändringarna i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen. Något stöd eller stimulans till fritt valt med eget ägande eller liknande system ska således inte ingå i dessa uppdrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 11 februari

2014

Eva Olofsson (V)

Bengt Berg (V)

Marianne Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Lars Ohly (V)

Lena Olsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)